

ROLF SCHREINER:

Miserabelt

Victor Hugo blei født i 1802, og han begynte tidlig å skriva dikt og itte kvert skuespel. Allerede då han va 30 år, blei han sett på som Frankrikes største forfattar. I året 1845 blei han adla av Louis Philippe – Frankrikes siste konge så regjerte fra 1830 te 1848 – og det va på den tiå han begynte å skriva på «Les Misérables».

Hugos store produktivitet fortsatte med bl.a. historien om ulykkelige Quasimodo, ringeren med pukkelrygg i stykket «Notre Dame de Paris».

Victor Hugo skreiv ferdig «Les Misérables» i 1861. Den fysiske utgaven kom ud hos det belgiske forlaget Lacroix, som måtte låna 30.000 franc, ein kolossale sum den gangen, for å betala forfattaren et forhåndshonorar. Det e ein kjent historie i visse litterære kretser at då det fysiske bindet blei utgitt, sendte Hugo et telegram te forlaget kor det ganske enkelt sto: «?». Og svaret va: «!» Seks år ittepå hadde forlaget Lacroix tjent ein halv million franc på denne utgivelsen.

På tross av at «Les Misérables» i dag e ein klassiker så blir lest av fagstudenter og nøye analysert av intellektuelle, e bogå egentlig ein roman for folk flest. Den blei utgitt samtidig i Paris, London, Madrid, Rotterdam, Leipzig, Budapest, Warszawa og Rio de Janeiro – og itte 24 timar va opplaget på 7000 utsolgt i Paris.

I Nederland leste prestane fra «Les Misérables» på prekestolen, fordi de meinte at bogå på ein måte va «folkets evangelium». I den amerikanske borgarkrigen (1861 – 1865) lå bogå i ryggsekken te soldater både fra nord og sør. De fra Sørstatene – så blei leda av General Robert E. Lee – kalte seg te og med for «Lee's Misérables».

Då Victor Hugo begynte å nærma seg 80 år, blei han hylla av heile Frankrike. Et stort og langt folketog gjekk forbi huset hans på bursdagen, og ein jublande flokk sto i timesvis udfør vinduene i huset hans.

Før han døde i 1885, hadde Hugo sagt at han ville ha ein enkel begravelse. Det kunne han ha spart seg. Kisten hans sto onna Triumfbuen øverst på Champs-Élysées i Paris mens det ble holdt messe gjennom ein heile natt, og gravfølget brukte seks timer på å gå forbi. Victor Hugo va Frankrikes første store sønn – og merr enn det: I mange år va han landets åndelige styrar og samvittighed. Akkurat det komme tydeligt fram i «Les Misérables».

Handlingen i bogå strekke seg øve 17 år – fra straffangen Jean Valjean blir prøveløslatt i 1815 fram te det mislykka franske juniopprøret i 1832. Bogå e ein historisk fiksjon som inneholde faktiske hendelser, men Hugo sto fritt te å dikta om Jean Valjeans livskamp og hans opplevelser om tilgivelse og forsoning.

De så leve av køen foran billettlugå på kino – altså filmprodusentar – så selvfølgelig at Hugo sin bog va godt stoff for filmlerretet. Det offisielle antall filmversjoner av «Les Misérables» e rett øve 20 – og det uoffisielle e rundt 50. Og Hugos mesterstykket av samfunnshistorie va faktisk inspirasjon for både «Jaget» (The Fugitive) og «Kung Fu» – historier om hevn og langvarig menneskejakt. Den ikkje heilt ukjente Alfred Hitchcock hadde ganske klare meldingar når han fant godt stoff, og han sa ein gang: «Den bogå kan bli ein strålande musikal.»

Og det va akkurat det så skjedde.

Året va 1978 då komponisten Claude-Michel Schönberg og tekstforfatter Alain Boublil begynte å samarbeida om å gje ud ei plada med singlar fra handlingen i «Les Misérables». De komponerte og skreiv, skreiv og komponerte – i to år. Pladå solgte i 260.000 eksemplarar – då fekk de inn nok pengar te å statsa på ein sceneproduksjon. Premieren va på Palais des Sports i Paris i september 1980, og itte kvert kom publikumsantallet opp i 1,5 million.

Då va det på tide å prøva seg på andre side av Kanalen.

Produsent Cameron Mackintosh, som va kjent for tidligare suksesser som «My Fair Lady», «Mary Poppins» og «Oliver», hadde akkurat satt opp musikalen «Cats» i Londons West End då han blei spurt om å laga ein engelsk versjon av «Les Misérables». (Seinare sko han òg få stor suksess med «The Phantom of the Opera», og han hette nå Sir Cameron.) Mackintosh tvilte lenge, men sa ja. Trevor Nunn fekk ansvar for regi – han va kjende fra bl.a. flerne av musikalane te komponist Andrew Lloyd Webber. Herbert Kretzmer skreiv ny, engelsk tekst.

Premieren i London foregikk ganske så «off-Broadway», altså ikkje i West End. 8. oktober 1985 gjekk teppet opp for «Les Misérables» i Barbican Arts Centre et godt stykke østøve fra teaterstrøget. Kritikken i avisene va lunken, får å sei det mildt, og ingen trodde at stykket kom te å gå særlig lenge. Lide besøg, låge billettinntekter – dette gjekk dårligt. Men så skjedde der någe. Jungeltelegrafen gjekk så et uvær udøve London – dette e et grævla bra stykke, gå og se! For å gje plass te et større publikum blei «Les Misérables» flytta te gigantiske Palace Theatre med den flotte fasaden ud mod hjørna av Shaftesbury Avenue og Charing Cross Road – et teater som Andrew Lloyd Webber kjypte itte kvert. (Han blei for øvrig ridder i 1992, og baron med plass i Overhuset i 1997.)

Seinare blei stykket flytta te Queens Theatre, og det e nå den musikalen så har gått lengst i London. Rundt om i verden e stykket blitt satt opp i øve 250 byer – på 21 språk. Det e verdte å merka seg at musikalens emblem og plakat – et barnebilde av den hjemløse Cosette og det franska flagget – e basert på ein illustrasjon av Émile Bayard så va med på fysiske utgaven av Victor Hugos bog fra 1861.

Eg har grene meg gjonå Fantimes lengtende sang på dødsleiet, Eponines sørgmodige kjærligheds erklæring, studentenes håbløse kamp mod soldatene og Jean Valjeans beskyttende hånd øve Cosette og Marius – i London, i Oslo, på Bømlo, i Bergen og på kino. Så det komme nok te å pipla litt på onsdag òg.

Lykke te, Sandnes! «Do You Hear The People Sing...?»